

ФУНКЦІЯ ГАРАНТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОДНА З ПРОВІДНИХ У СИСТЕМІ ФУНКЦІЙ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

ЗАГУМЕННА Юлія Олександрівна - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ,

<https://orcid.org/0000-0003-0617-8363>

УДК 340.1:351.746.1(477)

DOI 10.32782/LAW.UA.2023.1.3

У статті в контексті уявлень про призначення сучасної держави, природу її функцій, принципів забезпечення національної безпеки визначаються деякі особливості функції гарантування національної безпеки. Робиться наголос на тому, що функція гарантування національної безпеки в тій чи іншій модифікації залежності від історичного контексту має розглядатися як універсальна (генеральна) функція держави, що властива їй, незалежно від її розвитку чи деградації, і витікає з сутності держави як соціального феномена. Функція гарантування національної безпеки є одним із ключових понять, через яке розкривається структура і весь зміст діяльності правової, демократичної, соціальної держави.

Провідний характер функції гарантування національної безпеки для держави виявляється в тому, що без її здійснення інші функції держави в силу об'єктивних причин не набувають свого значення та будь-якої реалізації, адже без гарантування національної безпеки неможливо взагалі вести мову про існування держави. Вона об'єктивно відображається як у зовнішній, так і внутрішній політиці держави. Тому вона знаходить свій розвиток й у інших функціях держави, причому як у зовнішніх, так і у внутрішніх. Це з теоретико-правового боку дає підстави робити акцент на тому, що функції держави мають розрізнятися не тільки як зовнішні та внутрішні, а ще як основні та побічні.

Зроблено висновок, що у загальнотеоретичному аспекті функція гарантування національної безпеки має розумітися як сукупність напрямів діяльності держави у широкій взаємодії з інститутами громадянського із забезпечення правовими, організаційними, інформаційними, політичними, економічними воєнними заходами стану національної безпеки, включаючи захист національних інтересів і гарантування в державі безпеки особи, суспільства і самої держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності.

Ключові слова: функції держави, зовнішні загрози, внутрішні загрози, національна безпека, безпека особи, національні інтереси, призначення держави, принципи забезпечення національної безпеки.

Обґрунтування наукової актуальності проблеми

Дбаючи про власну безпеку, людство в цілому та окремі країни зокрема завжди переймалися розбудовою таких інституційних та правових механізмів, які б сприяли організації, підтриманню, зміцненню й гарантованості їхньої безпеки. Зазвичай, світова історія демонструє безліч більш чи менш удалих прикладів та моделей улаштування національної безпеки, відмінних від одного історичного періоду до іншого, від однієї держави до іншої. Але спільним у цих моделях є якраз те, що всі вони так чи інакше, більш чи менш виразно, рельєфно відтворюють основне призначення держави. Таким призначенням останньої, безсумнівно,

є безпечне існування соціуму, оскільки саме безпека є основним пунктом «угоди», що незримо укладається між суспільством і «його» державним апаратом; сутність самої держави полягає в гарантуванні й підтриманні нею безпеки всіх громадян на найвищому (національному) рівні; тільки державна влада, будучи монопольною і поширюваною на всю територію країни, здатна виконати це завдання, тоді як недержавні (суспільні) інститути можуть тільки сприяти їй у певних межах; національна безпека стосується всієї держави і всього населення, виходячи з політичного тлумачення сутності нації, відповідно до якого нація – це сукупність всього населення країни [1, с.64-65].

Та попри таку увагу, що її підкреслює постійне вдосконалення систем національної безпеки, нарощування її інституційної складової, збільшення її фінансування тощо, реалії вказують на крайню «крихкість» і вразливість національної безпеки, її граничну нестабільність, а звідси – й потребу її повсякчасного (постійного) захисту й підтримки. І досі для багатьох людей сучасний світ – це явно незахищений простір, сповнений загроз і небезпек у найрізноманітніших сферах життя. Відповідно, саме безпека закономірно постає чи не найдефіцитнішим ресурсом сучасного суспільства [2, с.20; 37]. Як резюмують соціологи з цього приводу, світ людей досяг принципово нового стану, за якого, зокрема, ризики множаться, а повсякденність стає дедалі менш безпечною [2, с.9-10]. Дедалі популярнішим стає визначення стану справ у соціумі як ризикованого, сумнівного, хисткого, ненадійного, навіть небезпечного [2, с.21].

Отже, як переконливо показує новітній історичний досвід, ті численні виклики, з якими зіткнувся світ у XXI столітті (військові конфлікти, поширення пандемій, зростаючий рівень бідності, природні й техногенні катастрофи, міжнародний тероризм та глибокі фінансово-економічні кризи), системно підривають засади як національної, так і регіональної та міжнародної безпеки, деформують стабільне життя людей та знижують перспективи сталого розвитку, миру та стабільності [3, с. 111]. Тим часом «наявна архітектура безпеки, що ґрунтується на до-

триманні принципів і норм міжнародного права та діяльності міжнародних режимів контролю, стає менш надійною, спонукає держави посилювати власні військові потенціали» [4]. Так само дедалі частіше й наполегливіше в різноманітних джерелах та в різних країнах світу звучить та обґрунтовується теза про кризу як міжнародних, так і національних безпекових механізмів, їхню архаїчність, вичерпаність, неадекватність новітнім викликам і загрозам.

Стан дослідженості проблеми

Проблематика функцій держави, яка, безсумнівно, охоплює функцію гарантування національної безпеки, перебуває у полі зору вітчизняних науковців, які представляють різні напрями науково-юридичного дискурсу – від загальнотеоретичного правознавства до галузевих правових наук (передусім конституційного, адміністративного, екологічного, кримінального, воєнного, інформаційного, фінансового права тощо). Це, передусім, роботи В. Андрейцева, В. Антонова, М. Баймуратова, О. Бандурки, А. Бейкуна, П. Богуцького, І. Дороніна, А. Єзерова, Є. Кобко, І. Коржа, К. Косяченко, В. Ліпкана, Н. Нижник, Г. Новицького, А. Остапенко, М. Пендюри, І. Петріва, В. Пилипчука, С. Пономарьова, В. Селіванова, Г. Ситника, В. Сокурєнка, З. Чуйка, О. Чувакова, А. Янчука та ін. Означені наукові праці сформували досить солідний дослідницький корпус, зміст якого вказує на пріоритетні, конститутивні і перспективні риси національного безпекового законодавства. Водночас у цих розвідках ґрунтовному науковому дослідженню не піддані провідні структурні та функціональні особливості національної безпеки як з точки зору її актуального стану, так і динаміки розвитку, телеологічних та аксіологічних аспектів тощо.

Метою статті виявляється визначення особливостей функції гарантування національної безпеки як однієї з провідних функцій сучасної держави.

Виклад основного матеріалу

Насамперед, маємо звернути увагу на те, що термін «функція» був запозичений юри-

дичною наукою з інших наук з наступним наповненням його специфічним політико-правовим змістом. Уперше термін «функція» був введений до наукового обігу представниками фізико-математичних наук Г. Лейбніцем та Й. Бернуллі й означав залежність однієї змінної величини від іншої. Варто зауважити, що у філософії під функцією розуміють явище, що є залежним від іншого і змінюється в міру зміни цього іншого явища. В обох визначеннях можна відстежити певну схожість, що свідчить про однакове розуміння досліджуваного поняття представниками різних наук. Водночас, у біології, соціології, етнографії, антропології та інших науках термін «функція» ототожнюється з роллю, яку виконують різні процеси та структури щодо підтримання цілісності та стабільності систем, частинами яких вони є. Під функцією розуміють роль, значення чого-небудь, зобов'язання, коло діяльності. Аналіз запропонованих визначень дозволяє виокремити такі характеристики досліджуваного терміна: 1) залежність одного явища від іншого; 2) ототожнення функції та ролі діяльності певного явища. Однак такі характеристики не можуть повною мірою відобразити істинну сутність вказаної дефініції. Найбільш вдалим є таке визначення поняття «функція» - конкретний напрям діяльності людини чи професійної групи людей [5, с. 55; 6, с. 105]. Р.Я. Шай вказує на те, що у вітчизняній і зарубіжній літературі існують різні варіанти трактування функції держави. По-перше, у межах юридичної науки отримало доволі широке розповсюдження уявлення про функції держави як про предметно-політичну характеристику змісту її діяльності. По-друге, при трактуванні функцій держави допускається їх ототожнення, як головних напрямів діяльності держави, з самою її діяльністю. По-третє, поняття функції держави інколи обмежується уявленням про головні напрями її діяльності лише «по управлінню суспільством» або, навпаки, розширюється за рахунок включення в їх поняття і зміст «механізму державного впливу на розвиток суспільних процесів» [7, с.116-118].

Своєю чергою, у межах теоретико-правової науки найбільш устояним є підхід, відповідно до якого функції держави – залежна

від історичних, політичних, соціальних та інших факторів категорія, що впливає на наукові дослідження і безпосередньо на визначення цього поняття. Виходячи із цього, функції держави розглядаються як динамічні, властиві конкретному історичному етапу основні напрями діяльності держави, які виражають її сутність і соціальне призначення, покликані реалізовувати управління суспільством і поставлені перед нею цілі та задачі [8, с.17].

Звертаючи увагу на видову багатоманітність функцій держави, слід зазначити про те, що в науковій літературі зустрічається думка про те, що сучасна номенклатура функцій держави повинна здійснювати, перш за все, за сферою територіального поширення – локальні, регіональні та глобальні функції. У свою чергу, локальні функції ми пропонуємо поділити на традиційні (економічна, соціальна, правоохоронна, природоохоронна, культурна, оборонна, політична) та новаційні (інформаційна, правозахисна, боргова, митна) функції сучасної держави, які реалізуються у відповідних сферах діяльності держави. До регіональних ми можемо віднести функцію міжнародної співпраці зі світовою спільнотою. А до глобальних – екологічну, функцію забезпечення миру, комунікативну, функцію нормального функціонування громадянської спільноти. Це дасть нам змогу уникнути прив'язаності до внутрішньої і зовнішньої сторони діяльності держави, а також виразити співвідношення державної політики і функцій держави задля досягнення найбільшої ефективності держави, покликаної задовольняти потреби суспільства і кожного окремого його члена на принципі публічних послуг [9, с.174-175]. Водночас, аксіоматичною є точка зору про те, що спрямованість діяльності держави на вирішення зовнішніх чи внутрішніх завдань слугує критерієм поділу функцій на внутрішні і зовнішні. Внутрішні функції дають уявлення про напрями діяльності держави всередині країни, виявляючись у таких сферах життя суспільства, як економічна, екологічна, соціальна та ін. Зовнішні функції дають уявлення про діяльність держави поза її межами, характеризують її напрями діяльності на міжнародній арені

в галузі встановлення і підтримування відносин з іншими державами (захист країни, забезпечення інтеграції у світову економіку, підтримка світового порядку та ін.). Як внутрішні, так і зовнішні функції не можуть бути однаковими для всіх держав. Певні відміни залежать від типу держави і характеру політичного режиму, від етапів її розвитку, міжнародної обстановки, характеру взаємовідносин співіснуючих між собою держав. Між внутрішніми і зовнішніми функціями є тісний зв'язок. Кожна держава заради найефективнішого вирішення внутрішніх завдань вступає у відносини з іншими країнами у сфері економіки, політики, культури, розбудови збройних сил, за допомогою яких держава може ефективно вирішувати ті проблеми, які з різних причин не може вирішити самостійно, особливо тоді, коли для цього бракує необхідних сировинних та інших матеріальних ресурсів. Це призводить до того, що значна частина зовнішніх функцій є продовженням внутрішніх, особливо в державах з однотипною соціальною базою [10, с.7-11].

Маємо констатувати, що в юридичній літературі вже сформувався бачення функції гарантування національної безпеки як однієї з провідних у системі функцій сучасної держави взагалі [11, с.43-46; 12, с.9-16; 13, с.12; 14-16] або навіть і головної (генеральної) її функції [17, с.2; 391]. З цього погляду, саме гарантування національної безпеки створює передумови для існування всіх інших функцій держави; безпекова функція визнається «підставою, умовою та критерієм для обсягів державного регулювання, тобто втручання держави у суспільне й особисте життя» [17, с.391]. Ця функція, зокрема, спрямована на захист національних інтересів і гарантування в державі безпеки особи, суспільства і самої держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності. З точки зору українського дослідника О. Лемака, вона «полягає у гарантуванні безпеки відповідних національних інтересів (цінностей) у військово-силовій, екологічній, економічній, політичній, інформаційній сферах або об'єктів захисту, відповідно, територіальної, екологічної, економічної, політичної та інформаційної безпеки держави

за умови виникнення негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам» [1, с.67].

Як багатоаспектне явище, національна безпека знаходить своє безпосереднє вираження в таких її різновидах, як: державна, воєнна, політична, економічна, інформаційна, екологічна, науково-технологічна, продовольча тощо [18; 19; 20, с.760-761]. Систематика таких форм національної безпеки досі все ще не має усталеного вигляду і переконливої наукової концептуалізації та, відповідно, по-різному об'єктивується на рівні як національного, так і зарубіжного позитивного права. Проте, попри неоднакові способи законодавчої інсталяції в різних країнах, повсюдно вона «дає змогу розглядати національну безпеку як єдину систему видів безпеки, кожен із яких виступає самостійним підвидом з характерними для нього особливостями. Практика свідчить, що всі види та відповідні їм підвиди національної безпеки перебувають у діалектичній взаємодії та взаємозалежності» [21, с.136].

Поза тим, формально-юридичне закріплення форм та видів національної безпеки засвідчує визнання державою їх об'єктивного існування (диференціації) та дозволяє твердити про «присутність» безпекової функції як системної практично у всіх сферах державної діяльності [22, с.58]. Така функція, по суті, «пронизує» всю цю діяльність держави, незважаючи на її тип, форму, інші характеристики та параметри її організації й функціонування. Тому завжди проблематика формування, забезпечення і реалізації на практиці національної безпеки мала й, вочевидь, ще довго матиме актуальний характер, пов'язаний як зі станом забезпеченості й гарантованості прав людини, політичною стабільністю і правопорядком у соціумі, так і з ефективністю дій відповідних органів державної влади [23, с.88].

Ключовий характер безпекової функції в сучасній Україні зумовлений не лише сутнісними (соціально-юридичними), але й певними формально-юридичними обставинами (що знаходять свій прояв на рівні позитивного права). Так, наприклад, в Україні відповідно до статті 17 її Конституції «захист суверенітету і територіальної

цілісності України» гарантування економічної та інформаційної безпеки України є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу... Гарантування державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом» [24]. При цьому Конституція України чітко встановлює, що: 1) основи національної безпеки визначаються винятково законами України (пункт 17 частини першої статті 92 Конституції України); 2) певні обмеження прав і свобод людини можуть здійснюватися в інтересах національної безпеки (статті 32, 34, 36, 37, 39, 44 Конституції України); 3) Президент України забезпечує національну безпеку (пункт 1 частини першої статті 106 Конституції України) [24].

При цьому на рівні Основного Закону України безпосередньо згадується як сама національна безпека, так і найважливіші її форми – економічна (частина перша статті 17 Конституції України), інформаційна (частина перша статті 17 Конституції України), державна (частина третя статті 17, частина перша статті 37 Конституції України), екологічна (пункт 6 частини першої статті 92 Конституції України), особиста (частина восьма статті 126 Конституції України) та громадська (пункт 7 частини першої статті 138 Конституції України) безпека [24], та, відповідно, встановлюється тісний правовий зв'язок між явищем національної безпеки (як самої, так і її конкретно визначених форм) із функціями держави, способом її правової регламентації, а також – із можливостями правового обмеження певних прав і свобод людини. Це, на наш погляд, засвідчує фундаментальність правового феномену національної безпеки та необхідність її системної юридизації в межах національного правопорядку.

Закон України «Про національну безпеку України» закріплює визначення таких видів національної безпеки, як «воєнна безпека», «громадська безпека», «державна безпека» і пропонує дефініцію категорії «наці-

ональна безпека» як родового поняття [25; 26, с.124].

Офіційно на нормативно-правовому рівні – Стратегією національної безпеки України – пріоритетами забезпечення національної безпеки є: відстоювання незалежності й державного суверенітету; відновлення територіальної цілісності в межах міжнародно визнаного державного кордону України; суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу; захист прав, свобод і законних інтересів громадян України; європейська і євроатлантична інтеграція [27]. Вбачається, що в конструюванні означених пріоритетів нормотворцем застосовано аксіологічний підхід. При цьому реалізація більшості згаданих пріоритетів забезпечується конкретними напрямками державної політики, що мають правовий характер. До останніх можна віднести такі, як відновлення миру, територіальної цілісності та державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях України на основі міжнародного права; здійснення міжнародно-правових, політико-дипломатичних, безпекових, гуманітарних та економічних заходів, спрямованих на припинення РФ незаконної окупації низки територій України; повна імплементація Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та модернізація її параметрів там, де необхідно, за результатами всебічного огляду досягнення цілей Угоди відповідно до статті 481, з метою набуття повноправного членства України в ЄС; розвиток особливого партнерства з НАТО з метою набуття повноправного членства України в цій організації; захист особи, суспільства та держави від правопорушень, зокрема корупційних, забезпечення відновлення порушених прав, відшкодування заподіяної шкоди та ін. [27].

Разом з тим, саме злочини проти основ національної безпеки (статті 109 – 114³ Кримінального кодексу України) законодавець ототожнив із групою особливо небезпечних державних злочинів [28]. Такий підхід зумовлений тим, що безпосереднім об'єктом таких злочинів є «суспільні відносини у сфері охорони внутрішньої безпеки держави,

які залежно від конкретного роду посягань можуть складати такі елементи, як конституційний лад, державна влада, територіальна цілісність і недоторканність, політична, економічна, екологічна безпека й обороноздатність» [29, с.396]. Як видно, і в цьому випадку юридизація відповідного блоку правовідносин національної безпеки зумовлена їх високим аксіологічним статусом та важливістю для підтримання правопорядку та забезпечення поступального розвитку особистості, суспільства і держави.

Державна політика України у сфері забезпечення національної безпеки базується на певних правових принципах. Натепер вони є формально визначеними на рівні позитивного права. До них, зокрема, належать такі, як: верховенство права, підзвітність, законність, прозорість та дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили; дотримання норм міжнародного права, участь в інтересах України у міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки; розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони (частина друга статті 3 Закону України «Про національну безпеку») [25].

Відомий учений-правознавець П. Богуцький систематизував принципи права національної безпеки так: верховенства права; конституційної законності; охорони та гарантування прав і свобод людини відповідно до вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини; пріоритетності охорони загальнозначущих для суспільства і держави національних інтересів; відповідності галузевих норм і приписів вимогам міжнародного права та міжнародних договорів, учасником яких є Україна. Наведені принципи слід вважати визначальними для права національної безпеки [30, с.135-136]. І, нарешті, дещо ширшу систему принципів забезпечення національної безпеки України обґрунтував український учений-конституціоналіст-

В. Антонов, виокремивши з-поміж них такі: забезпечення прав і свобод людини і громадянина; верховенство права та дотримання законності; забезпечення балансу життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави; своєчасність і адекватність вжиття заходів захисту національних інтересів від реальних і потенційних загроз; надання пріоритету договірним (мирним) засобам у розв'язанні конфліктів; розмежування повноважень у розв'язанні конфліктів; розмежування повноважень та взаємодія органів державної влади у забезпеченні національної безпеки; демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією держави та іншими структурами в системі забезпечення національної безпеки; адекватне оперативне реагування на надзвичайні ситуації; дотримання норм міжнародного права і належне виконання взятих державою на себе зобов'язань; повага України до суверенітету та територіальної цілісності інших держав; участь України у міжнародних миротворчих структурах безпеки, у тому числі у світовому розподілі сфер відповідальності щодо підтримання миру та міжнародної безпеки; постійне підтримання миру та міжнародної безпеки; постійне підтримання на належному рівні професіоналізму суб'єктів системи забезпечення національної безпеки; відповідальність суб'єктів системи забезпечення національної безпеки за прийняття рішень у сфері національної безпеки Української держави [21, с.259-260]. Більшість означених принципів втілені у змістові Закону України «Про національну безпеку», а також в інших актах безпекового законодавства, інші (як-от, наприклад, принцип постійного підтримання на належному рівні професіоналізму суб'єктів системи забезпечення національної безпеки) усе ще потребують переосмислення з точки зору доцільності їх безпосередньої законодавчої інсталяції. Проте, взяті в сукупності, усі вищезначені правові принципи є нічим іншим, як найголовнішими, найзагальнішими, вихідними керівними ідеями, на яких ґрунтується державна політика в галузі національної безпеки України.

У зв'язку з цим, як справедливо зауважує українська вчена-юристка Т. Подковенко, формування та реалізація в Україні дер-

жавної політики національної безпеки є чи не найголовнішою проблемою ефективного управління суспільством. При цьому сама «українська політична практика засвідчує, що технологія реалізації доктрин, стратегій, концепцій і програм державної політики у сфері національної безпеки об'єктивно має інтегрувати всі компоненти політичної активності держави і базуватися на ґрунтовних теоретичних засадах та історичному досвіді» [13, с.12]. Відтак, слід погодитися з позицією В. Сокурєнка, який вважає, що забезпечення національної безпеки об'єктивно виступає одним з пріоритетних напрямів державної політики, що нині досягається з використанням мало не всіх наявних сил, засобів та ресурсів держави [31, с.173].

Отже, як впливає з наведеного, здійснення державної політики у галузі національної безпеки передбачає розробку, прийняття і реалізацію спеціального законодавства у сфері регулювання правових відносин з національної безпеки України – безпекового законодавства України. Проте, як зауважував П. Богущкий, «правову форму і правовий зміст національної безпеки представити як систему досить складно. Існує певна неузгодженість між сприйняттям національної безпеки як системи, в умовах якої формується стан захищеності особи й суспільства, і правовим вирішенням національної безпеки на онтологічному рівні» [30, с.91].

Висновки

Функція гарантування національної безпеки в тій чи іншій модифікації залежності від історичного контексту має розглядатися як універсальна (генеральна) (генеральна) функція держави, що властива їй, незалежно від її розвитку чи деградації і витікає з сутності держави як соціального феномена.

Функція гарантування національної безпеки є одним із ключових понять, через яке розкривається структура і весь зміст діяльності правової, демократичної, соціальної держави.

Провідний характер функції гарантування національної безпеки для держави виявляється в тому, що без її здійснення інші функції держави в силу об'єктивних причин

не набувають свого значення та будь-якої реалізації, адже без забезпечення національної безпеки неможливо взагалі вести мову про існування держави. Вона об'єктивно відображається як у зовнішній, так і внутрішній політиці держави. Тому вона знаходить свій розвиток й у інших функціях держави, причому як у зовнішніх, так і у внутрішніх. Це з теоретико-правового боку дає підстави робити акцент на тому, що функції держави мають розрізнятися не тільки як зовнішні та внутрішні, а ще як основні та побічні.

У загальнотеоретичному аспекті функція гарантування національної безпеки має розумітися як сукупність напрямів діяльності держави у широкій взаємодії з інститутами громадянського із забезпечення правовими, організаційними, інформаційними, політичними, економічними воєнними заходами стану національної безпеки, включаючи захист національних інтересів і гарантування в державі безпеки особи, суспільства і самої держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності.

Таким чином, функція забезпечення національної безпеки характеризується такими властивостями: 1) чітко визначена законодавством, виходячи із завдань та цілей органів державної влади ; 2) обумовлена компетенцією суб'єктів забезпечення національної безпеки; 3) її реалізація потребує визначених правових засобів; 4) обумовлена необхідністю захисту публічних інтересів; 5) її основу складають права та обов'язки, які покладаються на суб'єктів забезпечення національної безпеки відповідно до законодавства; 5) може розглядатися у двох значеннях: як безпосередньо діяльність в часі та як кінцева роль (значення) діяльності.

Література

1. Лемак О.В. Забезпечення національної безпеки як функція держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2016. Вип. 38. Т. 2. С. 64-65.
2. Стан сингулярності : соціальні структури, ситуації, повсякденні практики /-- С. Макеев та ін.; за ред. С. Макеева і С. Оксамитної. Київ : НаУКМА, 2017. 179с.

3. Аблазов І.В., Гордієнко Л.О. Фактор державоцентричності системи національної безпеки України та використання британського досвіду впровадження концепції безпеки людини. *Політичне життя*. 2020. № 2. С. 111-117. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2020.2.15>
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: Указ Президента України від 26 серпня 2021 року-№ 448/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>.
5. Мичка В. І. Генеза кримінально-процесуальної функції прокуратури на досудових стадіях кримінального судочинства (друга половина XIX ст. – 1991 р.): дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.01. Харків, 2019. 221 с.
6. Литвиненко В. І. Функції правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 2. С. 105-109.
7. Шай Р. Я. Принципи та форми реалізації функцій держави. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2017/may/2312/vnulpurn201481021.pdf>
8. Марущак А. О. Функції держави: визначення поняття. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2019/5.pdf
9. Дзевелюк М. Номенклатура функцій сучасної держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №11. С.171-176. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/11/35.pdf>
10. Дубінський І. Ю. Класифікаційні особливості функцій держави. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2019. №4. С.7-11. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/4_2019/4.pdf
11. Андрусенко О.М. До питання про зовнішні функції сучасної держави. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Юридичні науки*. 2006. Т. 53. С. 43-46.
12. Волинець В. Функція гарантування національної безпеки в контексті державно-правового розвитку сучасної України. *Юридична Україна*. 2013. № 1. С. 9-16.
13. Подковенко Т. Національна безпека України : аксіологічний та правовий аспекти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 1 (25). С. 11-18.
14. Джураєва О.О. Функції сучасної держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2006. 20 с..
15. Дзевелюк М.В. Традиції та новації в розвитку функцій сучасної держави: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2017. 209 с.
16. Загуменна, Юлія Олександрівна.- Органи внутрішніх справ України як суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави : монографія / за заг. ред.-/О. М. Бандурки ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х. : Ніка Нова, 2012. 264 с. URL: <http://univd.edu.ua/scienceactivity/index.php?usid=38#wi1>
17. Доронін І.М. Національна безпека України в інформаційну епоху: теоретико-правове дослідження : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2020. 539 с.
18. Медвідь Ф., Чорна М. Безпекова політика України в умовах зовнішньої агресії : нормативно-правове забезпечення. *Наукові записки Інституту політології та етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса*. № 5-6 (79-80). С. 117-126.
19. Загуменна Ю.О. Сучасні тренди та концептуальні підходи до розуміння сутності поняття «національна безпека». *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. №4 (99). С.34-48. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2022.4.03>
20. Конституційне право України. Академічний курс : [підруч. для вищ. навч. закл.] : у 2 т. 359 / [за заг. ред. Ю.С. Шемшученка]. Т. 2. Київ : Юридична думка, 2008. 800 с.
21. Антонов В.О. Конституційно-правові засади національної безпеки України : монографія / наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ : ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
22. Мельничук С.М. Правові форми реалізації функцій сучасної держави Україна : загальнотеоретична характеристика : монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2018. 435 с.
23. Кравчук О.Ю. Загрози та виклики політичній безпеці України в умовах гібридної

війни : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02.
Одеса, 2019. 211 с.

24. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст.

25. Про національну безпеку України: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 31. Ст. 241.

26. Ганьба О.Б. Правові відносини у сфері прикордонної безпеки України : теоретичні і прикладні проблеми : монографія. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 448 с.

27. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. *Урядовий кур'єр* від 16.09.2020. № 179.

28. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 25-26, ст. 131.

29. Чуваков О.А. Кримінально-правова протидія злочинам проти основ національної безпеки України : теорія і практика : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2017. 468 с.

30. Богуцький П. П. Теоретичні основи становлення і розвитку права національної безпеки України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2020. 445 с.

31. Сокурєнко В. В. Законодавчі основи публічного адміністрування сфери оборони в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2014.- Т. 14. С. 173-182.

Zahumenna Yu.O.

ENSURING NATIONAL SECURITY FUNCTION AS ONE OF THE LEADING FUNCTIONS IN THE SYSTEM OF THE MODERN STATE

The author of the article defines some specific features of the function of guaranteeing national security in the context of ideas about the purpose of the modern state, the nature of its functions, the principles of ensuring national security. It has been emphasized that the function of guaranteeing national security in any modification, depending on the historical context, should be considered as universal (general) function of the state, inherent to it, regardless of its development or degradation and that arises from the essence of the state as a social phenomenon. The function of guaranteeing national security is one of the key concepts, through which the structure and entire content of the activity of a constitutional, democratic, social state is revealed.

The leading nature of the function of guaranteeing national security for the state is revealed in the fact that other functions of the state without its implementation do not acquire their significance and any implementation, due to objective reasons, because it is impossible to talk about the existence of the state at all without ensuring national security. It is objectively reflected in both the external and domestic policy of the state. Therefore, it finds its development in other functions of the state, both external and internal ones. This gives reasons to emphasize that the functions of the state from theoretical and legal point of view should be distinguished not only as external and internal, but also as primary and secondary.

The author has concluded that the function of guaranteeing national security within general and theoretical aspect should be understood as a set of directions of state activities in a broad cooperation with institutions of civil society to ensure the state of national security by legal, organizational, informational, political, economic and military measures, including the protection of national interests and the guarantee of human, society and the state itself security from external and internal threats in all spheres of vital function.

Key words: functions of the state, external threats, internal threats, national security, human security, national interests, purpose of the state, principles of ensuring national security.